

Vragenlijst water				
Vragenlijst water 2003				
	Vraag	Toelichting		score
1	Beschikt uw gemeente, zelf of in regionaal verband, over een waterplan?	Duurzaam waterbeheer brengt alle aspecten van het watergebruik- en beheer samen in één 'Waterplan'. Ook uw gemeente zal moeten aangeven hoe 'water' een rol speelt in al haar beleidsvelden en daarvoor is een 'waterplan' een goed instrument: in sommige gebieden staat het grondwater centraal, in andere gebieden het oppervlaktewater. De ene gemeente heeft een rivier op haar grondgebied, de andere wordt doorsneden door een beek, de volgende kent een aantal vennetjes of duinplasjes.	ja/nee	3
2	Indien er een waterplan is, zijn bij het samenstellen daarvan maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en andere instellingen betrokken?	Een waterplan gaat de gehele gemeente aan. Het is dan ook logisch dat bij het opstellen van het waterplan veel organisaties en instellingen betrokken zijn.	ja/nee	2
3	Is gescheiden riolering uitgangspunt bij grootschalige renovatieprojecten in de gemeente?	Daartoe dient de gemeente een inventarisatie te hebben van delen van de gemeente die van het vuilwater-riool zijn af te koppelen. Als het eens flink regent in een gebied waar sprake is van een gemengd stelsel, dus waar afval- en regenwater door hetzelfde riool worden afgevoerd kan je problemen verwachten. Dan loopt het systeem over en drijft de troep in het water. Ook de rioolwaterzuivering wordt zwaar belast met grote hoeveelheden water. Beter is om het stelsel te scheiden. Regenwater wordt apart afgevoerd naar het oppervlaktewater en het huishoudelijk afvalwater komt direct bij de zuivering terecht. Omdat de regen zelf vervuild is met allerlei chemicaliën, terwijl ook de straat vies is, wordt in een verbeterd gescheiden systeem de eerste regen die valt afgevoerd naar de rioolwaterzuivering. Regent het even door dan komt de rest, via een overloop, in het oppervlaktewater terecht. Het huishoudelijk afvalwater gaat rechtstreeks naar de rioolzuivering. We spreken bij een dergelijk systeem van 'afkoppeling'. Het 'echte' rioolwater wordt afgekoppeld van het regenwater. Niet al het regenwater kan overigens worden afgekoppeld. In drukke straten is het water te vies. Tussen 25 en 50% kan worden afgekoppeld. De gemeente moet daarom een inventarisatie maken van de delen van die gemeente die afgekoppeld kunnen worden. Die gegevens zetten ze in een 'afkoppelingskanskaart'. Voor meer informatie: ? Uitstekende informatie of riolen, rioleringsplannen en technieken is te verkrijgen bij de website van RIONED	ja/nee	3
4	Experimenteert de gemeente met andere vormen van verwerking van overtollig regenwater en/of rioolwater, zoals infiltratiebekkens?	De experts van de riolering spreken hier over onder andere 'geïntegreerde rioolstelsels'. De bedoeling is dat zo min mogelijk regenwater (en ander 'schoon' afvalwater) geloosd wordt in de rioolzuivering of direct op het oppervlaktewater. Het is mogelijk om aparte rioleringssystemen aan te leggen die naar biez- of rietvelden gaan. Het riool voert het regenwater dan af naar een lange bochtige sloot. Het water stroomt er langzaam door heen. Planten nemen de voedingsstoffen op (biologische reiniging) en als de sloot op een meer uit komt is het water helder en relatief schoon. Door dit soort experimenten is het mogelijk om steeds meer water 'vast' te houden. Dat kan verdroging voorkomen doordat ook in een droge en warme zomer de gemeente over voldoende schoon oppervlakte- en grondwater beschikt. Dat is belangrijk omdat op veel plaatsen grondwaterstand snel dalende is (uitdroging creëert bijvoorbeeld problemen voor de bossen). Veel gemeenten en waterschappen moeten in de zomer vuil boezemwater (afkomstig van de Rijn) hun gebied in laten om verdroging te voorkomen. Dat is slecht voor de waterkwaliteit. Door regenwater vast te houden en te reinigen kan de waterkwaliteit binnen en buiten de gemeente verbeteren. Daarnaast vermindert het de druk op de rioolwaterzuivering aanzienlijk.	ja/nee	1
5	Heeft uw gemeente, bij de aanleg van stoepen, wegen en parkeerplaatsen, een	Regenwater stroomt naar het riool als het door de bodem niet kan worden opgenomen. Sommige wijken lijken wel totaal verhard te zijn. De huizen hebben nauwelijks een tuin (en soms is die dan ook nog betegeld), de stoepen zijn breed en de straten geasfalteerd. Het regenwater kan maar één kant op... het riool in.	ja/nee	2

	beleid gericht op het zoveel mogelijk 'open' houden van de bodem zodat regenwater kan infiltreren?	Dat kan anders. Bijvoorbeeld door stoepen wat minder breed te maken en openbaar groen te stimuleren. Door parkeerplaatsen in te richten met half open stenen die daardoor water doorlaten naar de ondergrond. Op parkeerplaatsen worden steeds vaker stenen gebruikt die ruimte open laten voor vegetatie. Of door straten niet volledig te asfalteren of daarvoor het open, waterdoorlaatbare asfalt te gebruiken. Het verminderen van 'verhard' oppervlak is ook goed voor het klimaat, zeker in de grote steden. Want een stukje groen koelt lekker af in de zomer of biedt beschutting in de winter. We vragen hier of het beleid 'zoveel mogelijk' gericht is op het open houden van de bodem. De gemeente moet dan laten zien dat ze steeds eerst kiest voor het open houden van de bodem: dus waar het even kan een water en planten doorlatende bedekking van parkeerplaatsen, smallere stoepen, brede groenstroken.		
6	Is het beleid in uw gemeente om in nieuwbouwwijken of bij grootschalige renovatie van wijken, het regenwater zoveel mogelijk via de oppervlakte naar sloot of veld af te voeren?	We hebben lange tijd het regenwater snel onder de grond willen stoppen. Ook met 'gescheiden' riolering gebeurt dat. Maar water kan ook via de oppervlakte, langs lagere delen en kanaaltjes aflopen richting sloot of een landje of veld. Bij een forse regenbui stroomt een kleine beek door de wijk, het landje komt even onder water te staan. Dat water zakt snel weg. Dat soort landjes worden ook wel 'wadi's' genoemd. In Arabische en Aziatische landen zijn dat de geïrrigeerde landen rond het dorp die tijdelijk onder water worden gezet. Het voordeel van een 'wadi' is dat het beheer goedkoop is, het water goed afgevoerd wordt naar het grondwater, de natuur in de wijk de ruimte krijgt en dat er minder grond voor omgezet hoeft te worden (geen buizen onder de grond). Plaatsen met veel verkeer (olie-afval) moeten niet aangesloten worden op zo'n open systeem. Ook hier vragen we of de gemeente 'zoveel mogelijk' regenwater naar sloot of veld af voert omdat hiervoor geen eenduidig recept bestaat. Het is belangrijk bij een positief antwoord door te vragen naar de manier waarop de gemeente hier dan zorg voor draagt. Zo zal deze afweging op z'n minst gemaakt moeten worden voordat de wijk op het tekenpapier terecht komt. Deze afweging hoort dus in het pakket van eisen die de gemeente aan nieuwbouw en renovatie stelt waarmee een architect aan de gang kan gaan.	ja/nee	1
7	Stimuleert de gemeente het gebruik van regenwater of grijs water?	De gemeente kan het gebruik van regentonnen stimuleren, bijvoorbeeld door voorlichting en het geven van een subsidie op de aanschaf van een regenton. Veel gemeenten doen dat, net als met compostvaten. Ook het gebruik van het relatief schone afvalwater (van de wasmachine bv.) kan gestimuleerd worden. Dit vrij schone water heet 'grijs' water. Je kunt er altijd nog de toilet mee doorspoelen. Het is goed als een gemeente daarmee experimenteert. De discussie over dit grijze water is nu volop gaande. In zo'n discussie zijn praktijkvoorbeelden altijd welkom. Voor meer informatie: ? Dat sommige mensen ook zelf heel creatief met water om kunnen gaan toont De Kleine Aarde op haar website	ja/nee	2
8	Koppelt de gemeente de rioolheffing aan de rekening van het drinkwatergebruik voor huishoudens (smal waterspoor)?	Het 'rioolrecht' wordt door elke gemeente zelf vastgesteld. Er zijn gemeenten die géén rioolrecht heffen. Water wordt veelal als 'basisvoorziening' gezien en de kosten voor de levering en zuivering zijn vaak nog een 'heikel' thema. Toch zijn er meer dan 75 gemeenten in Nederland die het rioolrecht (mede) afhankelijk hebben gemaakt van de hoeveelheid water dat in een huishouden gebruikt wordt. De bedoeling is dus om de consumenten te laten betalen voor wat ze feitelijk gebruiken. Het effect hiervan kan zijn dat de consument, gestimuleerd door het financiële voordeel, water gaat besparen, bijvoorbeeld door het aanschaffen van een waterbesparende douchekop of het minder sproeien van de tuin. Deze koppeling wordt ook wel het 'smal waterspoor' genoemd. Met het 'smal waterspoor' is een bezuiniging van 5% op het watergebruik te halen. Als naast de kosten voor de riolering ook de zuiveringlasten aan de rekening worden gekoppeld dan kan de besparing nog verder toenemen (tot 20%). Voordat dit 'brede waterspoor' ingevoerd wordt moeten allerlei juridische belemmeringen worden weggenomen. We vragen hier of de gemeente het 'smal waterspoor' heeft ingevoerd.	ja/nee	3
9	Voert de gemeente een actief voorlichtingsbeleid naar de bevolking op	Van de 118 liter water die de gemiddelde Nederlander per dag door de kraan laat stromen wordt slechts 10% gebruikt als drinkwater of om mee te koken. De rest is voor de was, afwas, het doorspoelen van het toilet of het sproeien van de tuin. Iedere Nederlander kan daar dus wat aan doen. Door zelf een waterbesparende	ja/nee	2

	het gebied van waterbesparing?	douchekop aan te schaffen, door het toilet aan te passen, te sproeien na zonsondergang en slechts één keer per week of door een regenton aan te schaffen. Veel gemeenten vinden dat de voorlichting hierover een taak is van het waterleidingbedrijf. Met een 'actief voorlichtingsbeleid' bedoelen we dat de gemeente aan nieuwe bewoners op z'n minst een folder over waterbesparing moet geven en één keer per jaar in de lokale pers of via de informatie over gemeentelijke belastingen of op andere wijze de bevolking probeert te bereiken met tips en informatie over waterbesparing.		
10	Wordt in het Gemeentelijk Rioleringsplan expliciet aandacht besteed aan besparing van het watergebruik bij huishoudens en bedrijven?	Water besparen is de meest effectieve maatregel om te zorgen dat milieuvervuiling en verspilling wordt tegen gegaan. Vaak is een rioleringsplan een technisch rapport waarin de capaciteit van het riool en de onderhoudsplanning wordt verwerkt. Er zit weinig 'beleid' in. Dat is jammer, want preventie van vervuiling hoort ook bij het plan. De aandacht voor waterbesparing moet zich vertalen in, op z'n minst, een besparingsplan gericht op consumenten en bedrijven.		2
11	Is de vervuiling door het riool met 50% teruggebracht t.o.v. de vervuiling in 1985?	De nationale overheid bepaalde dat de vervuiling door riolering in 1995 met 50% teruggebracht moest worden (ten opzichte van vervuiling van 1985). Dit wordt de 'basisinspanning' genoemd. Dat doel haalde slechts 8% van de gemeenten in 1998. Een belangrijke oorzaak van het niet halen van deze 'basisinspanning' is dat de zogenaamde 'overstorten' van de riolering onvoldoende aandacht krijgen. De termijn voor het halen van de 'basisinspanning' is nu met 10 jaar verlengd! Vóór 2005 moeten alle gemeenten ervoor zorgen de vervuiling door de riolering met de helft terug te brengen. Veel gemeenten antwoorden toen ze deze vraag kregen dat ze geen beeld hebben van de vervuiling in 1985. Dat is dan jammer want dan tasten ze in het duister. Natuurlijk kunnen ze dat wel berekenen, bv. op basis van het aantal inwoners en bedrijven en het aantal overstorten en de maatregelen die toen genomen werden. Maar die berekening kost geld...	ja/nee	2
12	Weet de gemeente wat de kwaliteit van het oppervlaktewater binnen haar grenzen is, ook op plaatsen waar overstorten zijn?	De gemeente moet weten hoe de waterkwaliteit zich ontwikkelt, zeker op plaatsen waar de riolering bij zware regenval overstroomt (overstort). Vaak doet het waterschap de kwaliteitscontrole. Het is belangrijk dat de gemeente met het waterschap samenwerkt en inzicht heeft in deze ontwikkelingen	ja/nee	2
13	Wordt bij onderhoud en inrichting van het openbaar water (sloten en plassen) uitgegaan van een natuurlijke inrichting?	'Vroeger' werd een sloot door een woonwijk keurig afgewerkt met een stijl wandje, vaak met een rij paaltjes of andere nette beschoeiing. Een schuin aflopend grasveldje vervolmaakte de saaie watergang. Inzichten daarover zijn sterk veranderd. De beschoeiing verdwijnt en wordt vervangen door geleidelijk aflopende hellingen, mogelijkheden voor dieren om makkelijk in en uit het water te komen (salamanders, padden), riet en andere oeverplanten die een geleidelijke overgang van water naar oever mogelijk maken. In het geval van grachten (met dus per definitie hoge kades) kan een waterbeheerder werken met drijfkillen om een natuurlijke oever te simuleren. We willen dat dit beleid 'uitgangspunt' van beleid is. Dat betekent dat natuurlijke inrichting en biodiversiteit altijd het startpunt is bij de inrichting van watergangen en dat een inrichting die hierbij niet aan sluit slechts vanwege een aanwijsbare noodzaak wordt toegestaan.	ja/nee	2
14	Geeft de gemeente voorlichting aan bedrijven op het gebied van waterbesparing?	Bedrijven gebruiken veel water. De horeca, metaalbedrijven, land- en veeteeltbedrijven zijn door goede voorbeelden van. Vaak gaat het om vele duizenden liters per dag. Dan telt besparing echt! Maar er zijn niet veel gemeenten die hiervoor aandacht lijken te hebben. Misschien hoort uw gemeente bij de uitzonderingen? De Milieudienst Amsterdam wijst bedrijven door, met behulp van een kleine checklist. De waterleidingbedrijven zorgen voor een gratis 'scan' van een bedrijf dat veel water gebruikt.	ja/nee	3
Hierna volgen vragen die in 2003 nieuw zijn toegevoegd na een uitgebreide test in 2002 bij 60 Noord-Hollandse gemeenten. Deze vragen sluiten goed aan bij de recente ontwikkelingen rond Waterbeheer 21 ^{ste} eeuw. Eén vraag is uit de oorspronkelijke lijst vervallen. We vroegen of de gemeente rekening houdt in haar peilbeheer met de bodemdaling. Dat is voor westelijke en noordelijke gemeenten van direct belang maar voor grote delen van Oost en Zuid Nederland minder of niet relevant.				

15	Wijdt uw gemeente, vanaf 2002, voor elk plan van enige schaal, een aparte paragraaf aan de verschillende aspecten van waterbeheer?	Bestemmingsplan, streekplan, ontwikkelplan bedrijventerreinen, renovatieplan, tracéplan zijn voorbeelden van bredere plannen waarvoor een waterparagraaf noodzakelijk is. Indien uw gemeente in deze periode geen planvorming opstartte, kunt u dan stellen dat in elk komend plan een dergelijke paragraaf wordt opgenomen	Ja/nee	3
16	Kunt u stellen dat bij het schrijven van deze waterparagrafen steeds de waterbeherende instanties in een vroeg stadium worden betrokken?	De ervaring leert dat veel plannen eigenlijk al geschreven zijn en dat uiteindelijk ook een waterparagraaf toegevoegd kan worden die slechts de gevolgen van de ingreep beschrijft en aangeeft dat er geen grote schade aan de waterhuishouding te verwachten is. Echter, bij het tijdig betrekken van waterschappen, hoogheemraadschappen en zuiveringsschappen is het mogelijk om concreet 'winst' te maken. Dus extra water vast te houden, kwaliteit te verbeteren, gebruik effectiever te maken.	Ja/nee	3
17	Ontwerpt uw gemeente de plannen uitgaande van de toekomstig te verwachten neerslagintensiteit en mogelijkheden van waterafvoer?	De verwachting is dat de neerslag met tientallen procenten in kwantiteit zal toenemen. Maar sterker van invloed zal nog de variabiliteit zijn. Lange droge perioden afgewisseld door intensieve regenbuien. Uitdroging en overstroming wisselen elkaar af. Wordt die problematiek in de planvorming meegenomen, hetgeen tot uiting moet komen in verwerking van getalsmatige modellen (kansberekening op droogte en stortbuien) die verwerkings- en buffercapaciteit kunnen voorspellen.	Ja/nee	3
18	Wordt in uw gemeente bij het waterbeheer uitgegaan van de trits 'vasthouden, bergen, afvoeren'?	Het waterbeheer, volgend op de adviezen van de commissie waterbeheer 21ste eeuw, gaat uit van deze trits. 'Vasthouden' en 'bergen' is soms moeilijk, zeker in diepere polders of sterk verstedelijkt gebied. Toch zijn er dan nog goede mogelijkheden, zoals het creëren van ruimte. Dus niet overal kan deze trits letterlijk worden toegepast, maar dan willen we wel weten dat 'vasthouden, bergen en afvoeren' uitgangspunt is waarvan beargumenteerd afgeweken kan worden.	Ja/nee	2
19	Wordt in uw gemeentelijk rioleringsplan uitgegaan van de trits 'preventie, scheiden, zuiveren'?	Het is natuurlijk beter om weinig afvalwater te hebben. In de eerste vragenlijst worden hier ook vragen over gesteld. Maar dit is een duidelijk beleidsmatige vraag. Wat is het uitgangspunt van het rioleringsplan? Voor een positief antwoord zal de trits 'preventie, scheiden' en 'zuiveren' heel duidelijk aangegeven moeten worden.	Ja/nee	2
20	Ontziet uw gemeente gebieden voor regionale seizoensberging van water?	Niet alle gemeenten kunnen hier positief op scoren. We houden de winst dan ook laag (1 punt) maar de vraag is wel relevant. De variatie in neerslag zal de komende decennia enorm toenemen. Dat betekent dat uw gemeente zal moeten werken aan een buffer. In de winter komt meer neerslag, in de zomer minder. Om te voorkomen dat gebiedsvreemd water moet worden ingebracht zal seizoensopslag (in de winter) belangrijk zijn. Dat is een lastig onderwerp, want je wil ook ruimte om water te bergen bij noodsituaties. De gemeente kan dan niet altijd garanderen de kelders droog te houden. Kiezen voor seizoensopslag is de beste keuze. Dat kan ook in diepere polders, bijv. door variatie van waterpeilen.	Ja/nee	2
21	Worden 'verharde oppervlakten' in uw gemeente gecompenseerd met mogelijkheden voor extra wateropvang?	Een uitwerking van 'ruimte voor water' is dat bij de bouw van een verhard oppervlak (dat kan een wijk, weg, kassencomplex of iets anders zijn) compensatie plaats vindt in de vorm van wateropslag. Het verharde oppervlak zal door bij zware buien kunnen leiden tot een versnelde toevoer van water op één plek. De gemeente kan, op basis van voorspelling op de langere termijn, berekenen om hoeveel water het gaat. Die hoeveelheid moet binnen het gebied opgevangen worden, zoals in extra investeringen in open water of een glooiend taluud van sloten. Deze compensatie wordt primair binnen het plangebied en pas secundair buiten dat plangebied gezocht (hetgeen best gemeentegrenzen kan (en vaak moet) overstijgen omdat een plangebied bv een stroomgebied is.	Ja/nee	2

22	Zet uw gemeente zich actief in voor het totstandkomen van de waterkansenkaart?	De waterkansenkaart is een kaart op hoofdlijnen, die aangeeft waar de kansen liggen voor een wenselijke ruimtelijke ontwikkeling, gezien vanuit het waterbeheer. Om deze kaart te kunnen maken, leveren deskundigen van gemeenten en waterschap eerst hun input in de vorm van ideeën, uitgangspunten en randvoorwaarden. Daarna wordt door middel van overleg, analyse en synthese een gezamenlijke kaart gemaakt. Een waterkansenkaart overstijgt bijna altijd het gemeentelijk gebied, maar dat betekent nog niet dat de gemeente er geen verantwoordelijkheid voor draagt. In veel delen van Nederland stagneert de totstandkoming van dergelijke kaarten, o.a. omdat het bestuurlijk overleg moeizaam gaat. Uw gemeente kan zich inzetten voor het uitvoeren cq vlottrekken van een dergelijk proces. Of uw gemeente zich daar expliciet voor inzet is onze vraag!	Ja/nee	3
				50

Ingevuld voor de gemeente .....door:

Naam: ....

Organisatie ....

Postadres:

Straat .....

Telefoon: .....

Postcode .... ..

Fax: .....

Plaatsnaam .....

E-mail: .....

Correctie op de vragenlijst : U kunt, mits u dit toelicht, de score met maximaal 4 punten positief of negatief corrigeren:

Uw correctie: .... punten positief/negatief*   *) doorhalen wat niet van toepassing is.

Toelichting

Contactambtenaar:

Naam

Afdeling

Telefoon

Postadres